

Kommunrevisorerna granskar

UMEÅ KOMMUN – ÖVERFÖRMYNDARNÄMNDEN

Grundläggande granskning 2018

1. Inledning och bakgrund

Revisorerna är kommunfullmäktiges organ för kontroll och ansvarsprövning av styrelser och nämnder. Revisorerna ska årligen granska verksamheten inom nämndernas verksamhetsområden i den omfattning som följer av god revisionssed. Enligt kommunallagen (12. kap 1 §) är revisionens uppgift att pröva om:

- ▶ Verksamheten sköts ändamålsenligt
- ▶ Verksamheten ur ekonomisk synvinkel sköts tillfredsställande
- ▶ Räkenskaperna är rättvisande
- ▶ Den interna kontrollen är tillräcklig

Revisorernas årliga granskning består av såväl en grundläggande granskning som av ett antal fördjupade granskningar. Den grundläggande granskningen är den löpande granskning som varje år genomförs avseende styrelse och nämnder, och består av tre delar:

- ▶ granskning av delårsrapport och årsredovisning
- ▶ granskning av måluppfyllelse
- ▶ granskning av intern styrning och kontroll

Den grundläggande granskningen är till sin karaktär en fortlöpande insamling av fakta och iakttagelser. Granskningen ska ge underlag för att bedöma styrelsens och nämndernas styrning, uppföljning och kontroll, säkerhet i redovisningssystem och rutiner samt måluppfyllelse, för att kunna uttala sig i ansvarsfrågan. Den grundläggande granskningen kommer att fortgå fram till revisionens slutliga bedömningar i revisionsberättelsen rörande 2018.

1.1 Syfte och revisionsfråga

Det övergripande syftet med den grundläggande granskningen är att utgöra grund för revisorernas bedömning om styrelse och nämnder har skapat förutsättningar för tillräcklig styrning, uppföljning och kontroll av verksamheten.

1.2 Avgränsningar

Den grundläggande granskningen avser år 2018. Den del av den grundläggande granskningen som avser delårsbokslut och årsbokslut redovisas i särskilda granskningsrapporter. I de bedömningar som görs i denna rapport har endast de resultat och de prognoser som redovisas i samband med nämndens delårsrapport (T2) beaktats. För en samlad bedömning av årets resultat, se revisionsberättelse och revisionsredogörelse för 2018.

1.3 Revisionskriterier

Med revisionskriterier avses de bedömningsgrunder som bildar underlag för revisionens slutsatser och bedömningar. I denna granskning utgörs revisionskriterierna av:

- ▶ Kommunallagen
- ▶ Budget och uppdragsplaner 2018
- ▶ Nämndernas reglementen

1.4 Ansvarig nämnd

lakttagelserna i denna rapport avser överförmyndarnämnden. Överförmyndarnämnden är en gemensam nämnd för Bjurholms, Nordmalings, Robertsfors, Umeå, Vindelns och Vännäs kommuner. Umeå kommun är värdkommun och nämnden och dess förvaltning ingår i Umeå kommuns organisation. Nämnden ansvarar enligt reglementet för att överförmyndarverksamheten bedrivs i enlighet med reglerna i föräldrabalken och andra författningar som reglerar frågor knutna till överförmyndarverksamhet. Nämnden har till huvudsaklig uppgift att besluta om förordnande och entledigande av gode män och förvaltare, ta till vara den enskildes intresse genom kontroll av förmyndarnas, gode männens och förvaltarnas förvaltning, lämna information till allmänheten samt att nämnden har det ansvar för ärenden som enligt lag (2005:429) om god man för ensamkommande barn stadgas för överförmyndaren.

1.5 Genomförande

Dialogmöten med respektive nämnd har genomförts med syfte att inhämta information om den bedrivna verksamheten under året. Den information som inhämtas utgör till viss del grund för revisorernas bedömning av respektive nämnds styrning och uppföljning av fullmäktiges mål, måluppfyllelse samt interna kontroll.

I årets grundläggande granskning har presidiet i styrelse och nämnder skriftligt besvarat generella och nämndspecifika frågor samt ett bedömningsformulär. De svar som lämnats har använts som underlag till de dialoger som genomförts med respektive presidium under juni 2018. Vid dialogerna gavs revisorerna även möjlighet att ställa kompletterande frågor. Motsvarande underlag har även använts vid träffarna med nämnder och styrelser som genomförts under hösten i syfte att ge samtliga ledamöter möjlighet att yttra sig och föra en diskussion kring de svar som lämnats.

Informationen som inhämtats i samband med nämnddialogerna beaktas även vid revisionernas riskanalys inför kommande år.

Rapporten har skickats för faktakontroll till nämndens presidium och relevanta tjänstepersoner inom förvaltningen.

1.6 Begreppsförklaringar

Nedan följer en förklaring av de begrepp som revisorerna använder i revisionsredogörelsen då de lämnar sin samlade bedömning av nämndernas interna styrning och kontroll:

- ▶ Bristfällig – Omedelbara förstärkningar krävs
- ▶ Tillräcklig – Behov av förstärkningar föreligger
- ▶ Ändamålsenlig – God följsamhet inom området
- ▶ Tillfredsställande – Mycket god följsamhet inom området

Det är också dessa begrepp som nämnderna har gjort sin bedömning/självskattning utifrån vid besvarandet av bedömningsformuläret.

2. Bedömningsformulär

Nedan redogörs för de svar som nämndens presidium lämnat inför revisorernas träff med dem i juni 2018. Detta kompletteras med revisorernas iakttagelser och bedömning utifrån de områden som berörs i bedömningsformulären.

2.1 Grundläggande dokumentation

Har nämnden upprättat följande grundläggande dokumentation:

Dokumentation	Krav enligt	Beslutad av nämnden	Ev. kommentar från presidiet
<i>Risk- och sårbarhetsanalyser inom ramen för den interna kontrollen</i>	Reglemente för Umeå kommun styrelse och nämnder Riktlinjer för intern styrning och kontroll	X Ja ☐ Nej	
<i>Internkontrollplan</i>	Riktlinjer för intern styrning och kontroll	X Ja ☐ Nej	
<i>Delegationsordning</i>	Kommunallagen (2017:725) 7 kap. 5-8 §§	X Ja ☐ Nej	

2.2 Intern kontroll

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav, samt åtaganden enligt reglementen och styrande dokument:

Åtagande	Krav enligt	Nämndens bedömning av följsamheten	Hänvisning till underlag och exempel som styrker bedömning
<i>Nämnden ska se till att den interna kontrollen är tillräcklig och att verksamheten bedrivs på ett i övrigt tillfredsställande sätt.</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 § Riktlinjer för intern styrning och kontroll	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig X Tillfredsställande	
<i>Nämnden ska besluta om i vilken utsträckning de beslut som har fattats med stöd av delegation ska anmälas till nämnden.</i>	Kommunallagen (2017:725) 7 kap. 8 §	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig X Tillfredsställande	

<i>Nämnden ansvarar för att det egna verksamhetsområdet kontinuerligt följs upp och utvärderas.</i>	Reglemente för Umeå kommun styrelse och nämnder	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	
<i>Nämnden ska årligen planera och genomföra kontroller så att attestreglementet följs.</i>	Attestreglemente	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	

lakttagelser

Inom ramen för granskningen har vi tagit del av nämndens internkontrollplan för 2018. Internkontrollplanen innehåller övergripande risker i nämndens verksamhet kopplade till fullmäktiges mål och de nämndsmål som formulerats utifrån dem i uppdragsplanen. Det finns kortfattade riskbeskrivningar/riskbedömningar och åtgärder som ska vidtas utifrån identifierade risker. Åtgärderna är tidsatta och det framgår vem som är ansvarig. Nämnden har följt upp arbetet vid tertialsuppföljning 1 och 2, där det framgår vilka aktiviteter/åtgärder som genomförts och vad som kvarstår.

Nämnden har inte någon dokumenterad riskanalys utöver den riskbedömning som framgår av internkontrollplanen.

Bedömning

Vi bedömer att nämnden säkerställt en tillräcklig struktur för intern kontroll avseende verksamhet och den ekonomiska redovisningen. Vi noterar dock att nämnden, i likhet med föregående år, fortsatt inte fullt ut efterlever kommunens riktlinjer för intern styrning och kontroll (reviderad av fullmäktige 2011-09-26, § 153). Av riktlinjerna framgår att en riskanalys ska göras och dokumenteras i syfte att identifiera omständigheter som utgör risk för att inte uppfylla de krav som ställs på verksamheten. Med riskanalys avses det underlag som ligger till grund för nämndens riskbeskrivning i internkontrollplanen. Underlaget ska innehålla samtliga identifierade risker för nämndens verksamhet och ekonomi, inklusive värdering av dessa. Detta innebär att befintlig struktur för intern kontroll behöver förstärkas ytterligare.

2.3 Målstyrning

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav, samt åtaganden kopplade till ett urval av fullmäktiges mål:

Åtagande	Krav enligt	Nämndens bedömning av följsamheten	Hänvisning till underlag och exempel som styrker bedömning
<i>Nämnden ska se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige bestämt, samt de bestämmelser i lagar och författningar som verksamheten omfattas av. I vilken utsträckning säkerställer nämnden detta?</i>	Kommunallagen (2017:725) 6 kap. 6 § Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	
<i>Nämnden har ansvar att verka för att samråd sker med brukare av nämndens tjänster</i>	Kommunallagen (2017:725) 8 kap. 3 § Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	
<i>Nämnden ska verka för att samverkan sker mellan nämnder för att gemensamt nå kommunens övergripande mål</i>	Reglemente för Umeå kommun styrelse och nämnder	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	
<i>Verksamheter ska integrera och utvärdera kommunens prioriterade folkhälsomål i den strategiska planeringen. Det ska även göras i genomförandeplaner som verksamheterna årligen skriver, som en del i att nå målet om "Sveriges bästa folkhälsa 2020".</i>	Folkhälsomål för Umeå kommun (fullmäktige 2008-05-26)	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	

<i>Alla verksamheter inom kommunen ska bedriva ett aktivt jämställdhetsarbete, såväl med den inre och yttre kvaliteten.</i>	Strategi för jämställdhet Jämställdhetsplan	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	
<i>Umeå kommun har genom barnkonventionen ansvar för att se till att alla barn och unga får sina rättigheter tillgodosedda. Ett barn och ungdomsperspektiv ska lyftas i alla verksamheter.</i>	Riktlinjer för barnkonsekvensanalys för samtliga nämnder och förvaltningar i Umeå kommun (KF 2005-11-28, § 225)	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	

lakttagelser

Överförmyndarnämnden har antagit uppdragsplan och budget för 2018. Av uppdragsplanen framgår en kortfattad beskrivning av nämndens uppdrag, vilket de anger är att utöva tillsyn av ställföreträdare: gode män, förvaltare och förmyndare enligt föräldrabalken och lagen om god man för ensamkommande barn. Vidare ska nämnden:

- Rekrytera gode män och förvaltare
- Anordna godmanskap och förordna gode män enligt lagen om ensamkommande barn
- Utbilda och handleda gode män och förvaltare
- Fatta beslut om placeringar, fastighetsförsäljning, uttag från spärrade konton och godkännande av arvsskiften med mera
- Informera och svara på frågor enligt förvaltningslagen

I uppdragsplanen har nämnden utgått från kommunfullmäktiges övergripande mål och formulerat nämndsmål och särskilda uppdrag utifrån det. I uppdragsplanen nämns även kommunfullmäktiges mål "Goda livsvillkor" samt "Växande näringsliv och kompetensutveckling" och de inriktningar som formulerats kopplat till målen. För det sistnämnda målet har nämnden även beaktat fullmäktiges särskilda uppdrag. Övriga målområden kopplade till fullmäktiges övergripande mål beaktas inte i uppdragsplanen eller i styrkortet. I uppdragsplanen återfinns även kommunens personalpolitiska mål samt fullmäktiges särskilda uppdrag avseende sjukskrivningar samt att nämnden formulerat ett par nämndsmål.

Nämndens uppdragsplan innehåller också en beskrivning av hur genomförandet ska gå till, där målen brutits ned i prioriterade aktiviteter. I nämndens styrkort bryts kommunfullmäktiges mål, nämndsmålen och de personalpolitiska målen ner till resultatmåt/aktiviteter med mät/målvärden för perioden.

I samband med uppföljningen vid tertial 1 och 2 (T1 och T2) gör nämnden en deluppföljning av resultatmåten. Det saknas dock information om några av de aktiviteter som anges i uppdragsplanen.

Det anges även i uppföljningen vid T2 att nämnden inte fastställt mål avseende produktivitet, vilket dock framgår av uppdragsplanen.

Bedömning

Vi bedömer att nämndens målstyrning är tillräcklig. Nämnden har i viss utsträckning tolkat mål och uppdrag från fullmäktige och brutit ned dessa så att de fungerar som styrsignaler till verksamheten. Vi noterar att nämnden inte förhåller sig till samtliga av fullmäktiges mål, då fullmäktiges mål om livslångt lärande, välutvecklad ideell sektor samt god samhällsplanering inte omfattas i uppdragsplanen. Enligt reglementet för Umeå kommuns styrelse och nämnder (2014-11-24, § 150) har samtliga nämnder i uppdrag att se till att verksamheten bedrivs i enlighet med de mål och riktlinjer som fullmäktige har bestämt. Av reglementet kan vi inte utläsa att annat än detta har angetts för nämnden.

2.4 Ekonomi

I vilken utsträckning bedömer nämnden sin följsamhet till följande lagkrav samt åtaganden som fullmäktige ålagt enligt reglemente:

Åtagande	Krav enligt	Nämndens bedömning av följsamheten	Hänvisning till underlag och exempel som styrker bedömning
<i>Nämnden ska ha en god ekonomisk hushållning i sin verksamhet.</i>	Kommunallagen (2017:725) 11 kap. 5 §	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	
<i>Nämnden ska rapportera till fullmäktige om hur verksamheten utvecklas och hur den ekonomiska ställningen är under året.</i>	Reglemente för Umeå kommuns styrelse och nämnder	☐ Bristfällig ☐ Tillräcklig ☐ Ändamålsenlig ☒ Tillfredsställande	

Iakttagelser

Nämnden har en budgetram på 10,2 mkr för 2018. Av nämndens uppföljning i samband med T2 framgår att resultatet för perioden uppgick till + 0,4 mkr. Detta uppges bero på högre intäkter än beräknat. Intäkterna avser inbetalningar från huvudmän som står för sina egna arvoden.

Prognosen för helåret är ett nollresultat.

Bedömning

Vi bedömer att nämndens ekonomistyrning är tillräcklig utifrån vad som framkommit av denna översiktliga granskning. Med anledning av att den grundläggande granskningen är översiktlig görs bedömningen med begränsad säkerhet.

3. Frågeställningar till nämnden

3.1 Generella frågeställningar till samtliga nämnder

3.1.1 Hur arbetar nämnden med digitalisering av verksamheten?

Nämnden uppger att de har arbetat mycket med frågan, men den är komplex då de har många ärenden (som också ska hanteras med sekretess). Finns idag inga system på marknaden så de har haft kontakt med IT som tittat på olika system. Har idag ett system som gör att de kan hantera vissa delar digitalt men det uppges inte vara tillräckligt bra och säkert. Att digitalisera processen skulle ge en säkerhet och även underlätta arbetet för såväl handläggare som gode män/ställföreträdare.

3.1.1 Har nämnden ändamålsenliga rutiner vad gäller sekretessbelagd information?

Frågan avser i huvudsak om nämnden har rutiner för att hantera personer med skyddad identitet, i kontakten med andra myndigheter. Nämnden menar att de varit skyddade från detta och är samtidigt vana att hantera sekretessbelagd information då merparten av den information de hanterar är sekretessbelagd.

3.1.1 Vilka är nämndens utmaningar på kort och lång sikt?

En av utmaningarna som nämnden uppger att de har är att de strävar efter att bli väldigt säkra i sin hantering, för att minska risken att göra fel. Länsstyrelsens tillsyn visade att de har god ordning. Viss kritik lämnades, men överlag var det goda omdömen. Ordförande anger också att de har en flaskhals att hantera så alla årsräkningar inkommer, vilket de försöker förändra.

Ytterligare en utmaning blir att hantera att Örnsköldsvik ska in i organisationen. De kommer ha ett eget kontor i Örnsköldsvik, men nämndssammanträden kommer företrädesvis ske i Umeå. Övriga kommuner har varit inne i organisationen och den sammanslagningen fungerade väl. De tog då över två personal, en från Nordmaling och en från Vännäs, båda med hög kompetens.

Arbetsbelastningen uppges ha förbättrats efter att ha haft en topp då ensamkommande barn kom i en stor ström. De är en stor överförmyndare med över 2 000 ärenden. Idag är de 12 anställda (minskat från 14 när det var som mest med ensamkommande barn).

Nämnden lyfter också att de har ett framgångsrikt förändringssystem på förvaltningen, där personalen varje vecka träffas och diskuterar vad som kan göras bättre, vilket uppges ha lett till att de arbetar mer effektivt idag.

När det gäller lagen om framtidsfullmakter har detta inte inneburit en minskning av ärenden, men bör göra det på sikt.

3.2 Nämndspecifika frågeställningar

3.2.1 Hur arbetar nämnden med kompetensförsörjning (rekrytera och bibehålla kompetens samt kompetensutveckling)?

Nämnden uppger att de har låg personalomsättning och inga svårigheter att rekrytera då det behövs. När det gäller att säkra tillgången till gode män/ställföreträdare så uppges det fungera ganska bra men är dock en utmaning. Det är uppges vara något svårare i Vindeln och Bjurholm än i exempelvis Umeå, men de får då hantera det genom att ta någon från Umeå där det är lättare. Vad gäller utbildning så är den största delen att utbilda gode män och ställföreträdare, vilket erbjuds vid tre tillfällen per år. Målsättningen är att kunna utbilda alla nya som kommer.

3.2.2 På vilket sätt arbetar nämnden med digitalisering/effektivisering av ärendeprocessen

Se svar ovan